

НАРОДОЗНАВЧІ МАРШРУТИ ПРЕДСТАВНИКІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ГАЛИЧИНИ ПО ТЕРИТОРІЇ СІЛЬСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ У ХІХ СТОЛІТТІ

У статті розглянуто питання змістовної наповненості науково-дослідницьких мандрівок, окреслено географію їх поширення з урахування просторово-часових детермінант, охарактеризовано внесок представників навчальних закладів Галичини у розвиток народознавчих та фольклористично-етнографічних досліджень регіону.

Ключові слова: народознавчі мандрівки, подорожі, сільські населені пункти, навчальні заклади.

Постановка проблеми та її актуальність. Канву української освітньо-виховної парадигми формує інтеграційна єдність гуманізму та демократизму, зорієнтована на створення сприятливих умов для розвитку, самореалізації особистості. Звернення до прогресивного педагогічного досвіду попередніх епох дає змогу глибше зрозуміти поступальність сучасних проблем та перспектив освіти.

Актуальність даного дослідження обумовлена необхідністю екстраполяції у сучасний соціокультурний, науковий процес аксіопедагогічних ідей та досвіду, виробленого представниками інституцій на різних етапах їх становлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обрана титульна дефініція наукового аналізу залишається мало дослідженою в психолого-педагогічній науці, філософії освіти, праксеологічній галузі педагогічної теорії.

Окремі аспекти досліджуваної проблематики знаходимо у працях А. Бойко, Л. Вовк, Н. Дем'яненко, М. Євтуха, І. Зайченка, Н. Побірченко, О. Сухомлинської, Л. Штефан та ін. Проте, досі мало вивченим залишається питання географії поширення народознавчих маршрутів представників освітніх закладів Галичини в ХІХ ст. в історико-педагогічному ракурсі.

Відповідно до мети визначено основні завдання дослідження:

- проаналізувати стан досліджуваної проблеми у історико-педагогічній науці;
- дослідити вплив означеного педагогічного феномену на розвиток народознавчого руху вказаного регіону;
- популяризувати досвід мандрівної діяльності науково-дослідницький зорієнтованості.

Викладення основного матеріалу дослідження. Народознавчі мандрівки окресленого історичного періоду стали справжнім «консолідатором» виховання молоді на традиціях етнокультурної окремішності українців та відіграли значну роль в організації боротьби проти політичного безправ'я та духовних утисків з боку російського, австро-угорського та польського режимів [11, с. 18].

Розгортанню таких мандрівок на території Західної України наприкінці ХІХ ст. сприяв достатньо ліберальний характер нормативно-правового акту Австро-Угорщини «Закон про стоваришення», який окреслював головні засади щодо заснування, ведення і припинення їх діяльності [3, с. 49].

Перша половина ХІХ ст. стала знаковою для розгортання народознавчих мандрівок як форми та способу пізнання природно-культурних та етнографічних особливостей території України, послуговувала справжнім інструментом національно-культурного відродження. Прогресивними постатями, які презентували своєю діяльністю досліджуваний педагогічний феномен на території Західної України, були І. Вагилевич та Я. Головацький.

Названі персоналії широко практикували мандрівки народознавчого спрямування, адже окрім виявлення та вивчення регіональних рис традиційно-побутової культури різних місцевостей досліджували явища й риси загальнослов'янської спільності культур [13, с. 10]. Своєю діяльністю відомі українські діячі намагалися охопити значні території, на яких зосереджувалися пам'ятки етнічної культури й загальнослов'янських культурно-побутових явищ – Північна Буковина, Східна Галичина та Закарпаття [13, с. 9]. Учені на території сільських населених пунктів шукали та аналізували стародрукі й грамоти, записували фольклорні матеріали. Слід зауважити, що їм

вдавалося не лише збирати цінні матеріали, але й налагодити особистісну співпрацю з місцевими жителями, тим самим пропагуючи національні ідеї серед широкого загалу.

Мандрівки І. Вагилевича та Я. Головацького, безумовно, стали знаковими для розвитку народознавства України, проте сьогодні досить важко детально відтворити географію їх подорожей за браком історіографічних джерел.

Першу народознавчу подорож Я. Головацький здійснив у 1832 р., збираючи фольклор, він «не жалкував ніяких зусиль, щоб пізнати краще свій народ» [4, с. 84]. У автобіографічних записках Я. Головацького зазначалося, що у тому році він «...оголосив себе хворим в семінарії, зібрав усе необхідне для мандрівки вирушив у супроводі М. Шашкевича та І. Вагилевича стрийською дорогою по селах на південь...» [4, с. 61].

Шлях від Львова до Миколаєва по Дністру Головацький із колегами подолав за два дні, про що свідчать записки з деталізацією пройдених населених пунктів. Повертаючись тим самим маршрутом, учений відвідав давнє місто Галич, Івано-Франківськ, Тисменицю та Коломию та усі прилеглі села. Слід зауважити, що саме в Коломиї Я. Головацькому вдалося налагодити тісну професійну співпрацю з відомими на той час учителями української гімназії, які активно займалися аналогічними мандрівками, – Г. Ількевичем та М. Верещинським [14, с. 248].

Наступного року Я. Головацький відвідав селища Буковини, проте йому не вдалося побувати безпосередньо в Чернівцях, оскільки урядовий комісар, прийнявши його за «емісара», наказав дослідникові повертатися на Галичину. До Буковини він рухався за маршрутом «с. Гвіздець – с. Вербівці – с. Чернятин – с. Городенка – с. Серафінці – с. Бабин» [5, с. 120]. Цікавим є і той факт, що його тритижнева народознавча подорож у підсумку охопила територію прикарпатського Подністров'я, Покуття, західної Буковини, Поділля та Опілля й мала чітко виражену етнографічно-фольклористичну зорієнтованість. Повернувшись після мандрівки до Львова, Я. Головацький організував творчу зустріч з місцевими педагогами та представниками української інтелігенції з метою ознайомлення їх з «... таким багажем зібраного і побаченого, що викликало у колі його друзів подив та захоплення...» [7, с. 137].

У 1833 р., за ініціативою М. Шашкевича, Я. Головацький відвідав на Львівщині Крехівський чоловічий монастир, де йому вдалося віднайти такі пам'ятки:

- оригінал грамоти Петра Дорошенка з 1672 р.;
- дарчі записи та подарунки Петра І, адресовані Крехівському монастирю;
- декілька перських ярликів в оригіналі;
- «Мапу царства Галицького и Володимирського или Галиции» [6, с. 242].

У спогадах учений писав, що знайдена ним карта «... є найдавнішою мапою складена українською мовою, хоч і видана в перші роки австрійського панування в Галичині» [4, с. 63]. За словами дослідника, знахідка не була знятою копією з тогочасних польських та німецьких видань, а була «відновленим варіантом давньоруського оригіналу» [4, с. 63]. Таких висновків учений дійшов, порівнявши її з існуючими польськими та австрійськими картами, на яких, за словами Головацького, всі назви населених пунктів подавалися в «... перекрученому вигляді, а на цій “Мапі царств” вони переважно українські, народні» [6, с. 243].

У другій декаді 1834 р. Я. Головацький спільно з І. Вагилевичем вирушили до Польщі за таким маршрутом: «Городок – Судова Вишня – Мостиська – Перемишль – Ярослав – Пшеворськ – Соколів – Рудник – Ніско – Розвадів – Дзіков (село над Віслою)» [4, с. 61]. Метою їх мандрівки було дослідження житла колекціонера стародруків та давніх рукописів графа Яна Фелікса Тарнавського, «... щедрого заступника освіти та мистецтва, відомого історика-аматора» [101, с. 63]. У тій мандрівці учені акцентували увагу на описі бібліотеки – старослов'янських рукописів, пам'яток староруської писемності.

Підтвердженням продуктивності народознавчої подорожі двох учених було виявлення цінних кирилических рукописів, а саме «давніх списків “Кормчої книги” (XIII–XIV ст.) з уставом Володимира і Ярослава; “Судебника” короля Казимира IV призначеного для Литви; пам'яток канонічного права Київської Русі (переклад чеського дослідника К. Зап), та актових грамот XIV–XVI ст.» [16, с. 61]. Серед усіх знахідок найціннішими виявилися чотири пергаментні грамоти XI–XV ст., копії яких І. Вагилевич з колегою вислали чеському досліднику П. Шафаріку, який згодом опублікував їх в «Актах Западной России». Проте, неприємним виявився той факт, що чех при публікації матеріалів не вважав за потрібне вказати прізвища українських археографів, завуалювавши вузьким повідомленням про те, що оригінали знаходяться в бібліотеці Я. Тарнавського.

Слід зазначити, що саме від цієї народознавчої мандрівки розпочався відлік зановованих архівних матеріалів І. Вагилевича про особливості побуту, звичаїв та традицій населення Перемишля, Ярославля та Пшеворська [15, с. 65].

У 50-х роках XIX ст. Я. Головацький опублікував у «Науковом сборнике, издаваемом литературным обществом Галицко-Русской Матицы» віднайдені актові грамоти XIV–XVI ст. [14, с. 284]. Опублікування названих матеріалів стало вагомим внеском у розвиток тогочасної археографії.

Ще однією археографічною публікацією можна вважати «Коротку ведомость о рукописях славянских і русских, находящихся в книжниці монастиря св. Василя Великого у Львові» [6, с. 242]. Слід зауважити, що це був огляд релігійних нарисів, адже дослідник презентував відомості про їх назви, авторів, зовнішній вигляд та мову.

Влітку 1834 р. Я. Головацький здійснив багатоденну подорож до Українських Карпат, спрямовану на етнографічно-фольклористичне дослідження регіону Бойківщини.

Восени 1834 р. Я. Головацький вирушив у мандрівку з метою продовження навчання в академії у словацькому місті Кошіце [16, с. 8]. Привабливою ця подорож для ученого була ще й у тому аспекті, що учений, рухаючись своїм маршрутом, мав змогу глибше пізнати українців південно-західної частини Галичини та Закарпаття. Його шлях простягнувся через такі населені пункти: Городок – Гошани – Рудка – Стара Сіль – Хирів – Волошинове – Льсько – Сянки – Риманів – Ольховець – Кошіце [16, с. 9–10].

Навчання Я. Головацького в академії позитивно позначилося на формуванні світогляду ученого, поглибленні наукових розвідок етнографічного характеру в контексті порівняння народної самобутності словаків та українців. Загалом, мандрівка Головацького, по території Батьківщини та Словаччини стала поштовхом для видання наприкінці 1836 р. перших україномовних книжок у Галичині «Русалка Дністрова», «Галицькі приповідки і загадки», «Вінка русинам на обжинки» [1, с. 23].

Провчившись один академічний рік у словацькій академії, навесні 1835 р. Я. Головацький разом зі своїми двома товаришами виїхав з м. Кошіце для вступу на навчання (на літній семестр) до Будапештського університету. Саме в Будапешті учений потоваришував з ученим Я. Колларом. Їх об'єднав значний інтерес до національно-культурного розвитку слов'янських народів та «...втілення ідеї слов'янської єдності» [1, с. 28]. На пам'ять про навчання в університеті Я. Коллар подарував Я. Головацькому свою авторську збірку словацьких народних пісень. А Я. Головацький, на знак вдячності, запросив молодого викладача здійснити мандрівку мальовничими українськими селами. Таку подорож вдалося організувати влітку 1836 р. Окрім словацького ученого, Я. Головацький запросив польського історика і письменника А. Бельовського та художника В. Келесинського. Маршрут представників різних слов'янських народів пролягав територією
Бескидів по пунктах:
Львів – Стрий – Болехів – Бубнище. Дещо пізніше Я. Коллар описав свої враження про мандрівку: «...спільна подорож з товаришами близькими мені за духом мала конкретний науково-пізнавальний характер» [6, с. 243].

По завершенню дослідницької народознавчої подорожі А. Бельовський опублікував статтю про народні перекази та легенди досліджуваної місцевості, а додатком до неї стало графічне зображення скель, зроблене В. Келесинським.

Досить цікаву мандрівку Я. Головацький здійснив по території Галичини та Закарпаття у 1839 р. Вона тривала більше місяця й увійшла до праці ученого «Мандрівка по Галицькій та Угорській Русі» [4]. Через те, що твір був написаний українською мовою, його заборонили публікувати на території України. Завдяки тісній співпраці Я. Головацького з чеським ученим К. Запомтвір було опубліковано чеською мовою у «Журналі чеського музею» (1841 р., Прага). Після видання «Мандрівки» читачів із різних країн світу зацікавила її змістова наповненість, відтак її переклали одразу трьома мовами та опублікували в різних періодичних виданнях: німецькою «DasAusland», польською «Дунниці» та російською [13, с. 48].

Усвідомлюючи значний внесок Я. Головацького у розвиток вітчизняного народознавства, відомий український історик І. Крип'якевич у 1925 р. опублікував працю «Мандрівки Якова Головацького в 1832–1840 роках», у якій охарактеризував значущість мандрівок відомого діяча на теренах «... Галичини, Румунії, Польщі» [9, с. 2].

У 1839 р. Я. Головацький здійснив мандрівку територією Закарпаття (Рахівський район) та Румунії (м. Сигет). Досить розчарованим повернувся учений додому, оскільки його засмутив слабкий навчально-виховний потенціал закарпатських шкіл, які мало працювали над тим, щоб

поширювати українознавчі ідеї серед молодого покоління. Ось якими словами описував ситуацію у школах Закарпаття «...родовиті українці, виховані з наймолодших літ між чужими, вивчені чужими мовами, так мало знають свою рідну землю, свій рід, його долю і боротьбу, що не вміють цінувати, а тим більше – любити. Боже! Ми є чужинцями на предковичній нашій землі, у власній нашій, Батьківщині!» [16, с. 111].

Ця теза ученого ще раз підтверджувала глибоку патріотичну сутність мандрівництва Я. Головацького, яке мало на меті повноцінно дослідити стан сільських територій, про які учений писав «правдиво показую та змальовую життя і побут населення краю для того, щоб молоде покоління та прийдешні нащадки його вивчали» [12, с. 163]. Відомий український історик І. Крип'якевич зауважив, що Я. Головацький такими словами заохочував молоде покоління до тривалих подорожей: «...молоде, вирушай у тривалі мандрівки між нарід, досліджувати на місці, збирати з його уст пісні, записувати його приказки, – словом, нам усім... треба ... учитися в нього мудрості» [9, с. 3].

У 1867 р. Я. Головацький обійняв посаду голови Віленської археографічної комісії і наступного року на черговому з'їзді у Мокві учений виступив з доповіддю, у якій запропонував:

- «... налагодити ділові контакти вчених різних регіонів країни;
- відрядити до Львова вченого-археографа для перегляду документів;
- залучити фахівців для пошуку старожитностей і знайти кошти для їх фінансування;
- зняти копії, виготовити фотографії та малюнки з найважливіших предметів, особливо з грамот і рукописних збірників;
- розробляти навчальні книги з археографії для молоді та надавати матеріальну допомогу на їх видання...» [6, с. 272].

Наприкінці 30-х років XIX ст. І. Вагилевич спільно з А. Леонтовичем здійснили подорож з відвіданням Маняви, Дори, Ямни, Микуличина, Космача. За її результатами було опубліковано наукову записку польською мовою «Спостереження під час мандрівки в 1839 р. (Дора, Ямна, Микуличин, Космач і т.д.)» [12]. Та мандрівка була настільки продуктивною, що зібраний під час подорожі матеріал став основою для написання нарису про Скит Манявський, який був оприлюднений у 1848 р. [12].

Слід зауважити, що обидві вище названі праці І. Вагилевича, з фізико-географічної точки зору, охопили центральні та східні райони етнографічного регіону Бойківщини, а деталізація поданих відомостей дає можливість стверджувати, що матеріали були здобуті шляхом тривалих польових досліджень

Ще один член Руської Трійці І. Вагилевич у 1843 р. організував для студентської молоді туристичну мандрівку, ознайомивши їх з окрасою карпатської природи – бердами (валунами), розташованими поблизу Дрогобича і Стрия [24]. Своєрідним звітом проведеної зі студентством подорожі стало опублікування праці «Берди – в Уричі» [2].

Доцільно підкреслити, що сам Я. Головацький був випускником Станіславської гімназії, а згодом студентом Львівського університету. Сферою його розвідок було збирання давніх матеріалів та проведення експедицій з метою ведення археологічних розкопок. Усі його мандрівки були, за словами іноземного дослідника П. Брока, «...народознавчим пошуком в умовах тривалих подорожей та стали великим здобутком української етнографічної думки XIX ст., а міркування та висновки характеризуються новаторським підходом до етнографічної проблематики Галичини, насамперед, карпатознавства» [8, с. 65].

Метод порівняльного аналізу спадщини двох вище названих членів Руської Трійці показав, що рівень активності та результативності їхньої мандрівної діяльності був доволі подібним, проте географія мандрівок І. Вагилевича була дещо вужчою, оскільки охоплювала територію Стрийського, Станіславівського, Чортківського, Коломийського та Золочівського округів.

Проте, саме подорожі Я. Головацького та І. Вагилевича у етнографічно-народознавчому аспекті увійшли в основу формування цілого наукового напрямку «карпатознавство».

Географія подорожей членів товариства «Руська Трійця» охопила «інтелектуальною увагою» територію Буковини, Галичини та Закарпаття. Формування нового наукового напрямку «карпатознавство» відбувалося в контексті здійснення мандрівок та подальшого опрацювання зібраних матеріалів у формі науково-аргументованого окреслення етнічної самобутності та єдності українського населення, його «...генетичної однорідності із східноукраїнським етнічним масивом» [7, с. 186]. Народознавча зорієнтованість маршрутів була покликана чітко окреслити «... етнічно споріднені риси корінного населення Галичини із населенням Буковини та Закарпаття, та той реальний духовний потенціал, що протистояв асиміляторським тенденціям його поневолювачів»

[12, с. 157]. Слід зауважити, що організація тривалих подорожей членами товариства мала не лише глибокий пізнавальний, але й навчально-виховний мотив, що дало поштовх до подальшого вивчення території прийдешніми поколіннями.

У другій половині XIX – на початку XX ст. діяльність «Руської Трійці» в Галичині продовжили М. Устиянович, А. Могильницький, Й. Кобринський, І. Білинський, Р. Мох та інші [10, с. 25].

Так, М. Устиянович був організатором проведення з'їзду «Собор руських учених», який відбувся у жовтні 1848 р. Ученому вдалося здійснити чимало подорожей зі Славська до Угорщини, маршрутом через Ворітський перевал та Боржавську височину Закарпаття, матеріали досліджень лягли в основу праці «Ніч на Боржаві» [5].

Ще одним послідовником «Руської Трійці» був священник та громадський діяч А. Могильницький. Представник духовенства не лише проповідував аскетичні цінності, але й активно практикував народознавчі мандрівки. Підтвердженням цього є праця «Скит Манявський», у якій автору вдалося у вигляді поеми викласти фольклористично-етнографічні матеріали, що висвітлювали історичне минуле українського народу під впливом різних політичних детермінант [1, с. 260].

Значний внесок у розвиток досліджуваного феномену згаданого історичного періоду зробив В. Шухевич – відомий історик, засновник і редактор періодичних педагогічних видань «Учитель», «Дзвіночок», «Руська читанка» [15, с. 65]. У 1879 р. учений видав фундаментальний п'ятитомник «Гуцульщина», до якого увійшли результати польових досліджень Карпатського регіону, що їх учений здійснював протягом п'яти років поспіль, ще з 1874 р. [15]. Слід зауважити, що праця стала ще однією цеглиною у розбудові наукового напрямку «карпатознавство» та заохочувала тогочасне суспільство для розгортання подальших мандрівок.

Цілком зрозуміло, що народознавчий характер мандрівної діяльності Шухевича не залишився поза увагою тогочасної прогресивної інтелігенції краю. За вагомі наукові здобутки історика було обрано «... членом НТШ, членом етнографічної комісії австрійського товариства народознавців та членом етнографічного товариства Чехословаччини» [14, с.201].

Протягом десяти років поспіль (1880–1890) В. Шухевич був одним із членів Львівської ради Промислового музею в Народному домі, а з 1891 р. став заступником голови виконавчого комітету Промислового музею та Ставропігійського інституту [16].

Наприкінці XIX ст. І. Франко здійснив багатоденну мандрівку на Гуцульщину в село Криворівню, де відвідав підземну печеру, в якій влітку не танув лід, здійснив сходження на ряд гірських хребтів, зокрема, г. Ватанарку – місце, де у той час сходилися кордони трьох держав – Австрії, Угорщини й Румунії [12]. Ось якими словами описує Т. Франко дану подорож «...Іван Якович побував на горі Піп-Іван, що з одного боку завершує хребет Чорногори, захоплювалися як діти красою озера Шибеного... прислухався до народних переказів, збирав фольклорні матеріали. Коли був на Беркуті спускався по гірських верхах у далекі мандри та на інші вершини Чорногірського та Горганського хребтів...» [175, с. 305]. Окрім пішохідних мандрівок, Іван Якович здійснив сплав дарабою по Черемоші аж до Вижниці [176, с. 62].

Під час подорожі І. Франко відвідав чимало сіл, зокрема, Косів та Яворів, де зайшов у гості до родини Шкрібляків, відомих на той час митців-різьбярів [10]. Господар дому – В. Шкрібляк подарував І. Франку різьблену тарілку [10]. Дещо пізніше Іван Якович передав через Ф. Вовка свій подарунок до музею у Санкт-Петербурзі [10].

Результатом систематичних народознавчих подорожей І. Франка було опублікування:

- «...фольклорних та етнографічних матеріалів (колядок, приповідок, заклинань, оповідань, легенд, казок);
- віршів та віршованих описів (зокрема, «Сонце по небі колує» та «Зелемін»);
- наукових праць з етнології, етнографії та антропології» [3].

Викладені факти підтверджують, що І. Франко заснував ідейну будівлю, фундамент якої заклали ще члени товариства «Руська Трійця», а суть її полягала у необхідності використання мандрівок з народознавчою метою. Своєю активною громадянською позицією та інтересом до подорожей він дав гарний приклад для розгортання національно-патріотичного руху, який охопив не лише західний регіон, але й Наддніпрянщину.

В історії розвитку українського народознавства відіграв важливу роль Володимир Гнатюк, секретар Наукового товариства імені Тараса Шевченка у Львові, згодом – секретарі голова етнографічної комісії НТШ, головний редактор «Матеріалів до української етнології» та «Етнографічного збірника», директор «Української видавничої спілки» у Львові [15, с. 229].

В. Гнатюк вважається першим професійним дослідником-фольклористом території Закарпаття. Він, спільно з І. Франком та Ф. Вовком, виступив як організатор численних екскурсій для тогочасної студентської молоді, автором понад 300 етнографічних праць [15, с. 231].

Починаючи з 1895 р. В. Гнатюк здійснив етнографічні мандрівки по території Закарпаття, Пряшівщини (Східна Словаччина) та Мадярщині (нині Угорщина) для збору фольклористичних, історичних та статистичних матеріалів.

Висновки. З вище викладеного можна зробити висновок, що народознавчі маршрути представників навчальних закладів Галичини у ХІХ ст. відіграли досить важливу роль у становленні нових наукових напрямів (зокрема, карпатознавства), налагодженні міжнародної співпраці з представниками іноземних держав, посиленні національно-патріотичної зорієнтованості серед широких суспільних верств та стали справжнім виховним еталоном для української молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бурдуланюк В.* Історія Прикарпаття в хронології / В. Бурдуланюк, Б. Гаврилів. – Івано-Франківськ : Галицька районна друкарня, 1996. – 66 с.
2. *Вагилевич І.* Берди – в Уричі / І. Вагилевич // Подорож в Українські Карпати : Збірник. – Львів: Каменяр, 1993. – С. 102–113.
3. *Вацеба О.* Нариси з історії західно-українського туристичного руху / О. Вацеба. – Івано-Франківськ : НВ-Лілея, 1997. – 232 с.
4. *Головацький Я.* Мандрівка по Галицькій та Угорській Русі / Я. Головацький // Жовтень. – 1976. – № 6. – С. 57 – 64.
5. *Гординський Я.* До біографії й характеристики Миколи Устияновича / Я. Гординський // Записки НТШ. – Т. СІV. – Львів, 1911. – С. 83 – 122.
6. *Кирчів Р.* Внесок Якова Головацького в українську фольклористику / Р. Кирчів // Шашкевичіана. Вип. 1–2. – Львів–Броди–Вінніпег, 1996. – С. 240 – 244.
7. *Кирчів Р.* Етнографічно-фольклористична діяльність «Руської Трійці» / Р. Кирчів. – К. : Наукова Думка, 1990. – 338 с.
8. *Крип'якевич І.* Історія України / І. Крип'якевич. – Львів : Світ, 1990. – 512 с.
9. *Крип'якевич І.* Мандрівки Якова Головацького в 1832–1840 роках / І. Крип'якевич // Туристика і краєзнавство. – Львів, 1925. – Ч.1. – С. 1–3.
10. *Кугутяк М.* Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (ХІХ ст. – 1939 р.) / М. Кугутяк. – Івано-Франківськ, 1993. – 200 с.
11. *Луцький Я.* Український краєзнавчо-туристичний рух у Галичині (1830–1939 рр.) / Я. Луцький. – 2-ге вид. доп. – Івано-Франківськ : «Плай», 2003. – 140 с.
12. *Малець С.* За часів «Русалки Дністрової» / С. Малець // Львівщина. Історико-культурні та краєзнавчі нариси. – Львів, Центр Європи, 1998. – С. 144–164.
13. *Матейко К.* До історіографії етнографічного дослідження Бойківщини. Матеріали з етнографії та мистецтвознавства / К. Матейко. – Вип. VII–VIII. – К., 1962. – С. 9 – 12.
14. *Петраш О.* Руська трійця / О. Петраш. – К. : Дніпро, 1986. – 228 с.
15. *Пітер Брок.* Іван Вагилевич та українська ідентичність / Брок Пітер // Шашкевичіана. Вип. 1–2. – Львів–Броди–Вінніпег, 1996. – С. 63 – 67.
16. *Подорож в Українські Карпати : Збірник.* Упорядник М. Вальо. – Львів : Каменяр, 1993. – 270 с.

Т. Ю. Дудка

НАРОДОВЕДЧЕСКИЕ МАРШРУТЫ ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ ГАЛИЧИНЫ ПО ТЕРРИТОРИИ СЕЛЬСКИХ НАСЕЛЕННЫХ ПУНКТОВ В ХІХ ВЕКЕ

Резюме. В статье рассмотрены вопросы содержательной наполненности научно-исследовательских путешествий, очерчена география их распространения с учетом пространственно-временных детерминант, охарактеризован вклад представителей учебных заведений Галичины в развитие народovedческих и фольклористическо-этнографических исследований региона.

Ключевые слова: народovedческие путешествия, сельские населенные пункты, образовательные учреждения.

T. Dudka

**ETHNOLOGY ROUTES OF REPRESENTATIVES
EDUCATIONAL INSTITUTIONS GALICIA
ON THE TERRITORY OF RURAL SETTLEMENTS IN THE XIX CENTURY**

Summary. The questions of content fullness research travels, outlined the geography of their distribution with regard to spatial-temporal determinants, described the contribution of representatives of educational institutions of Galicia in the development of ethnology and folklore – ethnographic research area.

Keywords: ethnology journey, travel, rural areas, schools.